

החלטת הממונה על המשמעת

הכרעת דין

1. הנקבל הינו תלמיד תואר שני בלימודי ביטחון בפקולטה למדעי החברה. הוא הואשם בכך שבמסגרת הסמינר "אינטרנט וסייבר במזה"ת" הוא העתיק חלקים נרחבים מהעבודה מאתרי אינטרנט שונים ללא אזכור או הפנייה למקורות. לפי הנטען בכתב הקובלנה במעשה זה עבר הנקבל עבירות של הפרת הוראות לפי סעיף 29.4 לתקנות המשמעת – סטודנטים (תשס"ח) (להלן "תקנון המשמעת") וכן עבירה של הונאה לפי סעיף 29.3 לתקנון המשמעת.
2. הנקבל הודה בכל העובדות המיוחסות לו בכתב הקובלנה ואף הודה כי הן מקיימות את יסודות העבירה של הפרת הוראות, אך כפר באשמה של הונאה.
3. הצדדים ניהלו בפניי הליך הוכחות שהתבסס על הגשת העבודה הסמינריונית ועל חקירת הנקבל וסיכמו את עמדותיהם בע"פ. לאור ההודאה מצד הנקבל בעובדות שנטענו בכתב הקובלנה, הדיון נסב כולו סביב השאלה בדבר קיומה או היעדרה של כוונה להונות. לגרסת הנקבל העבודה התבססה ברובה על קטעי עיתונות וספרות מקצועית שהורדו מאתרי אינטרנט שונים, שאותם, כך על פי ההוראות שניתנו להם על ידי המרצה, היה על התלמידים לסכם. בתשובה לשאלתי, הסביר הנקבל את האופן שבו הוא הכין את העבודה. לטענתו, לאחר שמצא חומרים רלוונטיים לעבודה באתר האינטרנט, הוא העתיק ממנו פסקאות לתוך גוף העבודה ואז סיכמן במילותיו שלו והיפנה למקור שממנו הם הובאו. בחלק קטן מן המקרים – 15 פסקאות מתוך 200 פסקאות שמכילה העבודה – טען הנקבל, הוא שכח לסכם את הפסקאות שהעתיק ולהפנות למקור. הנקבל טען עוד כי הוא שלח טיוטה של העבודה להתייחסות המרצה זמן רב לפני מועד הגשת העבודה על מנת לקבל ממנו הערות ולתקן את העבודה בהתאם להן, אך המרצה לא הגיב או העיר לו הערות, וכך הפכה למעשה הטיוטה לעבודה המוגמרת בלא שלנקבל הייתה הזדמנות לעבור עליה פעם נוספת. הנקבל טרח להדגיש בפניי כי אין לו כל טרוניה או טענה כלפי המרצה, והדברים נטענו על ידו אך ורק על מנת להסביר כיצד אירע המחדל נשוא הקובלנה, ולהצביע על כך שלא הייתה לו כוונה להונות.
4. הקובל טען בתגובה כי די בהודאה של הנקבל בעובדות המיוחסות לו בכתב הקובלנה כדי למלא אחר כל יסודות עבירת ההונאה שבתקנון המשמעת. לטענתו הטענה של הנקבל כי "פרח מזיכרונו" הצורך להפנות למקורות שאותם הביא בעבודה מהווה סוג של עצימת עיניים וכי עקרון הצפיות מחייב להניח כי אדם צופה את התוצאה הטבעית של מעשיו. היקף ההעתקה, המשיך הקובל וטען, גם אם איננו נרחב, מהווה עילה להקלה בעונש, אך אין בו כדי לשמוט את הקרקע מתחת ליסוד של עבירת ההונאה.
5. לאחר ששקלתי את העובדות ואת טענות הצדדים, הגעתי למסקנה כי קיים ספק סביר בשאלה האם הייתה לנקבל כוונה להונות. אסביר מדוע:

6. אפתח ואומר כי עדותו של הנקבל עשתה עליי רושם אמין. העבודה מבוססת ברובה המכריע על סיכום מקורות אינטרנטיים, וגרסתו של הנקבל לפיה הוא העתיק מקורות מן המרשתת בכוונה לשנות את נוסחם ולהפנות למקור בשלב מאוחר יותר, וכי בחלק מן המקרים הדבר פרח מזכרונו אינו נראה לי מופרך או בלתי אפשרי, בוודאי בעבודה רחבת יריעה האוחזת 39 עמודים ו-80 הערות שוליים.

7. אינני מקבל את עמדת הקובל לפיה היקף ההעתקה ואופייה אינו יכול להעיד על כוונה להונות או היעדרה. אינה דומה בעיני העתקה של חלקים נרחבים של העבודה, להעתקה של חלק קטן ממנה. בעוד שבמצב הראשון קשה מאוד יהיה לסתור את החזקה לפיה עצם ההעתקה מלמדת על כוונה להונות, במצב בשני האפשרות שמדובר בהשמטה בהיסח הדעת הופכת סבירה יותר (אם כי הנטל על הנקבל להוכיח כי לא הייתה לו כוונה להונות הוא עדיין נטל כבד).

8. גם אופי החומרים שהועתקו עשוי להצביע כוונה או היעדר כוונה להונות. לא הרי העתקה של תיזה של חוקר מתוך מאמר שכתב והצגתה כאילו היה מדובר בתיזה מקורית של התלמיד, כהרי העתקה של עובדות יבשות. כאשר מדובר בהעתקה של תיזה ללא הפנייה למקור מדובר בפרקטיקה חמורה ה"מציגה את כותב העבודה כאילו קרא ועיבד חומרים שבהם לא נגע כשהוא מציג פרשנות של אדם אחר לאותם מקורות [כפרשנות שלו] מבלי להודות בכך" (פסק דין בתיק ד/2015/55). לעומת זאת, קשה להבין מה טעם יש לתלמיד להעתיק בכוונה מכוון עובדות, שאין לו כל יכולת לדעת אותן בעצמו, ושאינן מלמדות דבר וחצי דבר על חשיבה עצמאית או יכולת מחקרית. דוגמה מייצגת למקרה השני היא הפסקה הבאה מתוך עבודתו של הנקבל שהועתקה מן האינטרנט ללא הפנייה למקור: "בסוף שנת 2017, אישרה ממשלת ישראל את איחוד מטה הסייבר והרשות הלאומית להגנת הסייבר. לתפקיד ראש מערך הסייבר הלאומי מונה יגאל אונא, לאחר שירות רב שנים במערכת הביטחון בתפקידי מודיעין אותות וסייבר המשלבים מודיעין, פיתוח והטמעת טכנולוגיות ומבצעים אופרטיביים וכן בתפקידי מטה ובנין כוח. אונא הוא יוצא יחידת 8200 באמ"ן וכן שירת בתפקידי ניהול בכירים בשירות ביטחון כללי. בשנים 2014-2017 כיהן כראש אגף סיגינט סייבר בשב"כ, עד מינויו כראש היחידה לטכנולוגיות סייבר במערך הסייבר הלאומי ביוני 2017".

9. אמנם לא כל החלקים שהועתקו בעבודה ללא הפנייה הם מסוג זה וחלקם כוללים גם מרכיב של פרשנות, ואולם עצם העובדה שבחלק לא קטן מן המקרים ההעתקה היא של עובדות יבשות, אשר אין לתלמיד כל יכולת לדעת אותם בלא להיעזר במקורות חיצוניים, מחזקת בעיני את המסקנה כי ייתכן שלנקבל אכן לא הייתה כוונה להונות וכי מדובר בטעות שבהיסח הדעת.

10. תמיכה נוספת בעמדתו של הנקבל לפיה לא הייתה לו כוונה להונות מצאתי בכך שבחלק לא קטן מן המקרים, הנקבל הפנה למקורות האינטרנטיים שמהם הועתקו חלקים ללא הפנייה, במקומות אחרים בעבודה (לפעמים ממש לפני או אחרי הפסקה שבו הובאו הדברים ללא הפניה). משמע, קיים ספק בכך שהיה ניסיון מצדו להסתיר את המקורות שממנו הועתקו חלקים של העבודה.

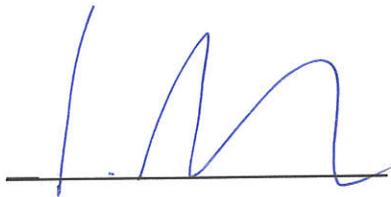
11. לאור האמור, אני מרשיע את הנקבל בעבירה של הפרת הוראות ומזכה אותו, מחמת הספק, מעבירת ההונאה.

12. לסיום דבריי אני רוצה להדגיש כי אני רואה בהפרה של עבירת הפרת ההוראות מצד הנקבל, הפרה חמורה שאין להקל בה ראש. העתקה של פסקאות שלמות מן האינטרנט בעבודה אקדמית – גם אם לא נעשתה בכוונה להונות – היא מעשה חמור ביותר.

13. טיעונים לעונש יישמעו ביום 16.10.2018.

ניתן היום, 17.9.2018, בהיעדר הצדדים.

יפורסם ללא שם התלמיד.

פרופ' יששכר רוזן-צבי

הממונה על המשמעת